

[Transcript] Vinohradská 12 / Jak to bylo s Izraelem a Palestinou

Tady je Matěj Skalický a tohle je Vinohradská 12.

Izraelsko-Palestinský konflikt, kdy začal v čem běží a jakou roli v něm má hnutí Hamás nebo veniamei Netaniahu.

Domluvil jsem se s odborníkem na blízký východ Markem Čejkou, aby přinesl tolik potřebný kontext současné hodiny.

Dnes je pátek 13. Žína.

Dobrý den, díky, že jste přijal pozvání do Vinohradské 12.

Dobrý den, díky moc za pozvání.

Už několikátým dnem pokračuje válka v Izraeli, konflikt zažehl terroristický útok bojovníků a Hamásu v sobotu.

Mně zajímají kořeny té nenávisti jedněch k druhým.

Jak daleko do minulosti toho území levanty při středozemního moři se musíme vydat, abychom to pochopili?

Blízko-východních konfliktů je celá řada a ten Izraelsko-Palestinský, který je podnoženou širšího Izraelsko-Arabského konfliktu,

tak ty jsou vlastně veslová istě mě ostatními relativně jako kdyby staršího data,

ale zase nejdou prostě do středověku, starověku, biblických dob, koránů, jak se mnozí lidé domnívají.

Jsou to většinou moderní nacionalistické, tedy politické konflikty a konkrétně u toho Izraelsko-Arabského,

nebo možná tomto případě i přesněj Izraelsko-Palestinského,

tak tam se mluví zhruba o době počátku britského mandátu, což je období po první setové válce,

kdy území dnešního Izraele a Palestiny spravovali Britové, mělo bylo se to takzvaný britský mandát Palestina.

A tam došlo vlastně k takovému jako neby prvnímú náznaků politických nepokojů v roce 1920 a potom 1929.

Já tady v tomtohle ohledu hodně se inspirují Izraelským historikem kohenem,

tak ten uvádí rok 1929 jako začátek moderního nebo jako botnula Izraelsko-Palestinského konfliktu.

A co se v to chvíli na tom území odehráva?

V tom britském mandátu Palestina více kristalizují židovské a sionistické očekávání,

říkávání židovských nacionalistů, kteří tam přišli převážně z Evropy.

A taky paralelně s tím to je doznačný mry taky reakce i ten lokální, arabský, palestinský nacionalismus.

A tam je to zase velmi složité, samozřejmě tu hlavní politickou moc tam měli Britové,

ale ta britská koloniální politika, a tohle tam leze určite taky v nějakém ohledu zařadit,

zásadě využívala sporu mezi lokálními komunitami, aby je potom mohla snadněj kontrolovat ovládat.

A Britové potom až po druhé setové válce v podstatě raději tady jste oblasti,

kde už jako kdyby zuří konflikt, v podstatě tehdy ještě občanský,

dá se říkali, že byli všichni občan, je tomu mandátu Palestina, a říde,

nebo Arabové, tak tam na vlastně odcházejí.

Britové poválce předávají správu nad tím územím OSN,

jakou měrou, konec druhé světové války přispěl k tomuže,

nebo vůbec druhá světová válka jako taková přispěla,

k tomuže vznikl stát Israel, který přišel tedy nedlouho poté.

Tak určitě osud židů za druhé setové války a holokaust, který mimo jiné během druhé setové války řadá politiků, samozřejmě o tom měla, v západních politiků, o tom měla ponětí, že se něco takového děje, ale vlastně ty hrůzi holokaustu to potom zpíš přišlo až po osobození koncentračních tábov a podobně. A určitě můžete mě to bylo obrovský faktor taková, jako neby tragédie o hromných rozmiěrů, taková to genocida, takže samozřejmě tady bylo určitý míry i hrálo roli s vědomí západních politiků, kteří možná si uvědomili, že nehé dostatečně silně, a to třeba byli američtí politici nebo brejčtí, že nehé dostatečně silně vystupovali během druhé setové války právě na podpovožidů a že právě zlechčovali holokaust. Izrael vzniká v květnu roku 1948 za poměrně dramatických okolností. The General Assembly of the United Nations has made its decision on Palestine. The map shows what partition means. Saudi Arabia, no, Soviet Union, yes, United Kingdom. Toto vlastně vytváření hranit za tak dále, už se neodvílev o to plánu OSN, ale spíš odvívoje těch válečných událostí během tě izraelské války za nezávislost, která byla v těch 48-49, a které potom skončili tím, že Izrael obsadil větší úze, které byli větší úze, které byli větší úze, které byli větší úze, které byli větší úze, je mnou skončili tím, že Israel obsadil větší území než mu ten plán OSN určoval a ten arabský stát vůbec nevznikl, ale osate byly tam dvě okupované územi nebo dvě území spravovanej arabskými zeměmi bylo to pasmograzi spravované Egyptém a západní brzeg spravovaných vlastně jordánským královstvím. Příčem ještě město Jeruzalem, který mělo mít podle toho plánu OSN speciální status, a nemělo spadat ani práve pro tu náboženskou, aby si nemohlo nárokovat ani jedno náboženství pro sebe, tak bylo mít vlastně nějakýsi speciální samostatný status.

Tak to už jako, kdyby vůbec nebylo naplněno.

Naopak Vjeruzalem vlastně skončil v tom roce 48-49, rozdělené na dvě poloviny, poměrně hermetické od sebe, oddělené mezi Vordánsko a Izrael, a tak tomu bylo až do šesti dní války v roce 1967.

Ten rok 1967, ten je mnohými historiky považováni za jeden z mezníků vzájemných vztahů mezi palestinci a izraelci.

V důsetku šesti dní války Izrael mimo jiné získává východní Jeruzalém, západní břech, to byly u zemí Jordánska a také pásmo gazy, které bylo Egipta.

Vlastně s tím jsou vysíjí většina faktorů toho současného na izraelsko-palestinského konfliktu, které se hlavně právě týkají osudu pásma gazy a osudu západního břeu.

Byť, možná někteří nacionalist radykálové, kdyby nějakým způsobem představují, že je ta palestyna na celá, to je vlastně i zahrudovicí Izrael.

Tak na druhou stranu jsou většinou asi realističní, protože ví, že to je izraelské území a Izrael samozřejmě už jako kdyby na žádné další kompromisy územní, jako kdyby nepřistoupí.

Takže o toho roku 1967 se hlavně na osud těch Izraelem okupovaných území západní břech pásmo gazy, ale taky východní Jeruzalém. A krystalizují důle koncepce, co vlastně Izrael s těmi to území mi bude dělat. A v téhle jsou u moci levičové vlády strana práce.

A je to vlastně strana práce, není to Izraelská politická pravice, která zahájí tu velmi kontroverzní politiku civilního osidlování, která v podstatě dává na jevo, že Izrael chce anektovat a osídlit civilisty, minimálně takhle některé části s těch okupovaných území.

No a to se potom, když se dostanek moci politická pravice, tak tady ta osadnická politika a jen se hlavně území západního břechu, tak se ještě daleko více vlastně maksymalizuje.

V té době už taky existuje organizace pro osvobození palestyny, která združuje několik gerylových skupin mnohdy, které by prostě chtěli se zasadit o vznik palestyny.

Tou nejdůležitější organizací v rámci organizace pro osvobození palestyny je Fatah, sníž si spojujeme jméno Jásira a Rafatah.

Nicméně Fatah není jediná.

To je určitě dobrá poznámka, Fatah ty hry nebyly jedinou, byl samozřejmě jako neby dominantní, ale pak tam, třeba určitou dobu, působily lidová fronta pro osvobození palestyny nebo demokratická fronta pro osvobození palestyny, ty byly velmi radikálně levycové, za tím, co Fatah byly takový spíš, jako neby pragmatičtí palestynský nacionalistik.

Tady u těch dvou front, které jsem tedka změňoval, tam byl velmi významný právě vliv studené války soveckého svazu, případně Číny, Maoizmu, Trotskyzmu,

taky vlastně tam hrál roli i někdy jako materiální podpora, třeba ze srovnatelného sovětského svazu.

Fatah dnes obléhá západní břeh, Hamás pásmo gazy, Hamás je mnoho násobně radikálnější než Fatah, oni se navíc moc ty frakce nemají rády.

Hamás vznikl v 80. letech odloučením od egyptského islamistického muslimského bratrstva.

Tak tady na tom je vidět ten egyptský vliv v gaze?

Určitě je, ale je to ještě trochu složitější.

Hamás, který teda se začala vyštupovat pod tímto názvem, tak vlastně navazoval na aktivity vlastně palestinské odnože muslimského bratrstva, která skutečně ty kořeny muslimského bratrstva jsou v Egyptě.

A tam je právě zajímavý, protože v té době skutečně je s izraelského pohledu nepřítelem číslo jedna, právě Fatah, Arafat a další změnované organizace.

Tak zase v duchu logiky studené války, kdy sovětský svaz, ale tady v tomto případě hlavně západ Američané a nebo izraelci, začali podporovat různé organizace, které vlastně šli proti sovětským zájmům. A tady politický islám,

to byly velcí odpůrci komunizmu. A Fatah nebyl přímo nějakým, jakoby podlouženou rukou sovětského svazu, ale rozhodně k tomu neměl úplně daleko. Takže zase tady je to ta logika rozděl a panuj.

A Američané a v tomto případě izraelci začínají vlastně využívat islamistů, politického islámu, k tomu vlastně aby narušili hegemonii právě těch pro sovětských nebo sekulárních nacionalistických,

anti-západních osobozeneckých skupin, což v tomto případě právě byl Arafat a spol. Takže tam je pak jakoby zajímavý ty kořeny vlastně, nebo ten předchůce toho nejradně, nechci říkat,

že izraelci si vytvořili Hamás, nějakou konspiraci, to ne,

ale v duchu a studené války, západ Izrael, spojení státy,

velká Británie podporovali na mnoha místech světa islamisti, stivčtě radikální islamistů a některé frakce,

které se inspovali egyptským muslimským bratostem,

se velmi zradikalizovali některé nikoliv, ale Hamás je skvělště příkladem velké radikalizace lokální frakce muslimského bratostva.

Hamás vzniká v době první intifády, to je arabské pojmenování pro povstání, řekněme, a váže se velmi úst se k tomu

Izraelsko-Palestinskému konfliktu, neb ta intifáda nebyla jenom jedna.

První intifáda začala v roce 1987

a byla reakcí na právě Izraelskou okupaci,

na Izraelskou vojenckou správu, na výstavbu osad.

A zase to její epicentrum bylo tehdy v Pásmu Gazy,

který je, kdyby bylo nejvíc zasažené právě do Izraelskou okupační politikou a taky na druhou stranu Pásmu Gazy tradičně bylo daleko chučí,

než západní břeh právě jednak k těm izolovaným rozmiěrům a jednak proto, že tam bylo obrovské množství uprchlíků, kteří tam vlastně se dostali po roce 48, a který tvoří vlastně do dnešních dnů a jejich potomci velmi výrazní vlastně procentopopulace Pásmu Gazy. A pak se vlastně rozšířila intifáda i na západní břeh, který zase ten jeho charakter je trochu jiný, tam je to tradičně trochu větší zase oproti víc Egyptu inklinující gazy, je západní břeh má zase více politické kulturně jordánskou. Hospodářská situace tam je ročitě lepší než v gazy, protože jednak je to větší oblast není zdalekat tak izolovaná. Tam celá řada velkých palestinských městů, tam můžeme různá svatá místa, poutní a podobně. A hlavně tam taky daleko, jako kdyby intenzivnější vždycky byl ten kontakt z jordánském i vzhledem třeba, kde jelce té hranice a podobně. V roce 1993 první intifáda končí s mírem, mezi jásidem Arafatem za celou organizaci pro osvobození palestiny a izrelským premiérem Jitschákem Rabiném vzniká posléze palestinská samozpráva a v 90. letech se nabízí takový slibný mírový proces mezi oběma stranami. Jedže ho předruší intifáda číslo dvě. Druhá intifáda je datována od roku 2000 a je v podstatě palestinskou reakcí na stagnaci mírového procesu. Je to samozřejmě taky vztahována i k některým neupelně diplomatickým přístupům Jásira Arafata. Ale je pravda, že i vlastně na izrelské strane došlo už vlastně 5 let před vypuknutím Druhá intifády v roce 95. a tentátu na premiéra Jitschá Karabina, který byl takovým hlavním, ta se říz možná i spoluarchitektem mírového procesu, ale hlavně byl skutečně jeho výraznou politickou tváří. Bylo se po tom třeba přitom setkání a legendárním v roce 93. u býleho domu setkat s Jásierem Arafatem, potřási s ním lukou a byl s ním jako kdyby schopen nějakým způsobem komunikovat. A to se budem je velmi iritovalo jak na palestinský straně radikální islamisty v podobě Hamásu. Tak v Izraeli to byly zase naopak židovští extremisté, hlavně navázaní právě na určitou část židovských osadníků. A po rabinově smrti vlastně stratil ten mírový proces opravdu velmi důležitýho zastánce. Tam si se potom na krátkou dobu na rabinovo místo nastoupil Shimon Pes, ale ten se potom dopustil v krátké době několika politických chyb, takže tam velmi krátko na to

se stáva izraelským premiérem poprvé benami Netanyahu.
A Netanyahu se do té době vlastně účastní demonstrací
proti mírovému procesu v Čele stány Likud
a po boku právě různých extremistů,
tehdejších, které vedou delegitimizaci rabína
a prostě i potomky jeho smrtí.
A Netanyahu velmi uberé plín na těch mírových aktivitách Izraele.
Ten mírový proces v 2. polovině 90. hled výrazně skřípa
a navíc tam zase mástupňuje zase z tý palestinský strany
kampání sebevražených atentátů a podobně.
A to všechno vlastně potom se projevoje
na tom, že mírový proces stáci podpojů na obou stranách,
osady zůstávají na svých místech,
naopak se ještě jako kdyby rozrůstají a podobně.
Takže vlastně ta skeptie narůsta na obou dou stranách
a ta intifára byla vyvrcholením té skeptce na té straně palestinské.
Tam jako kdyby takový přílomovej bod je uváděný návštěva
téhdý opozičního politika Arejela Šarona z Lykudu na chrámovej hoře,
což jaset poukázalo na ten náboženský význam Jeruzalema Chrámovej hory.
Já jsem jimo jen v té době v Izraeli byl celý rok na hebryském univerzitě
a v té době tam skutečně často docházelo ze strany Hamásuk sebevraženým atentátům.
Já jsem byl na kopci vedle univerzity a ty výbuchy občas byli slyšet z města.
Hnedka vedle univerzity byla jedna z velkých nemocnic,
tak okamžitě tam obrovské měščí sány,
tak bylo to kdyby velmi deprémující.
A potom úplně těsně předtím, než jsem v letě 2002,
kdy už vlastně ani neprobíhala výuka na hebryském univerzitě,
tak jsem se úplně těsně vyhnul útoku Hamásu přímo na hebryském univerzitě
vyrůzala mě, který vlastně tehdy neučenal sebevražený atentátník,
ale bylo to nějaká nadálku odpalovaná výbuštěná.
Já se tam chodil v den de, takové jako kdyby,
něco jako menza, takové jako kdyby jí delná,
fakt jsem tam mířel byl sam asi 3-4-5 minut,
jako kdyby odtama a ten okamžit došlo k tomu výbuchu,
tak to tam vlastně zabilo osobně lidí a spoustu lidí,
to tam takhle zmerzačilo ten útok,
takže to bylo opravdu jako jako moje brutální osobní zkušenost
tady s tím to, s druhou intifádou.
Mím chodem všimáte si té paralely mezi tou druhou intifádou
a tím, co se děje teď, že teď taky zámynkou proto,
aby vznikl ten teroristický velký útok,
byla mimo jiné ta politika Izraele v úci chrámového řek,
která je důležitá, tedy jak prožidi, tak pro palestinské áraby.
Učitě to jako neby propagandistický hamás využívají,

jo, když se podíváte na symboliku Hamásu,
na symboliku jeho radikální okřídla tam všude vlastně ta zlatá kopule,
toho takzvaného chrámu Skáli, který je publič mešity Al-Aqsa.
Takže z té chrámové hory se stal nábožensko-politický,
jako kdyby propagandistický předvěd.
Pro židi nebo pro religiozni židi, ale nebo třeba taky pro fundamentalistické židi
a i pro židovské, jako kdyby extrémisty řad osadníků.
To bá za se sa úplně jiný teologický význam
a také toho, jako kdyby využívají.
Takže skutečně ta chrámová hora vyrůza lepně
to je vstřední konfliktní bod,
který je v podstatě zneužívaný skupinami na obou stranách
tějich, jako kdyby aktuálním politickým cílům.
Anahou ve mlchama, nobem měchce.
Takat krvárné, amma záhadná li kulli dálí, kde zaují lidá.
Israel vyvědí lidé a dělá všechno,
kdyby se závodný význam, kdyby se závodný význam.
Pojďme k tomu aktuálnímu konfliktu,
který vzplanul před několika dny.
Mně by zajímalo, jakou roli v něm může hrát Iran.
Mluví se o tom, že trénuje Hamáské bojovníky.
Ta iránská vazba na ten konflikt rozhodně nejní zanedbatelná
i každopádně nechci zlechčovat,
ale na druhou stranu to není nějaká zasejdom čistě iránská hra.
Iran samozřejmě v určitých obdobích podporu
je někdy více, někdy méně palestinské skupiny
hlavně islamistické nebo radikálně islamistické typu Hamásu.
Ještě víc možná takzvaný palestinský islámský džirát.
Tak je zase potřeba si uvědomit.
Iráni je vlastně šícká, teokratická republika.
Palestinská společnosti muslimové nebo i islamisté to jsou sunitej.
Takže tady samozřejmě jsou ideologické rozdíly,
které samozřejmě mohou být překonány
nějakými vhodnými politickými postoji v uči Izraeli a podobně.
Zase je to do určitých míry,
zneužívání, náboženství, politickým účelům,
ale rozhodně bych nedělal z Hamásu šachovou figurku Iránu.
Tam je samozřejmě odlišo, jen se to vyví,
ale spíš bych tady tuto současnou teroristickou operaci považoval
za daleko víc autonomní akci Hamásu,
než že by to bylo nějakým způsobem vyložené,
jenom iniciováno čistě Iránem.
Samozřejmě může tam být nějaké konzultace nějaké,
jakoby pomoc, podporování, které bych měl,

bez měsí i tu geografickou vzálenost a podobně,
že zase do tej gazi se nevšechno vždycky úplně dostané,
nebo ne je to, co tam třeba Irán chtěl dostat,
tak se tam vždycky podařilo dopravit a naopak.
Protože Israel kontroluje přístavy, checkpoints...
Ano, vzdušný prostor, pozemní,
ale i přesto se to tam nějakým způsobem dostane,
že o tyto nely tam pořád ojezaném počtu fungují,
pašování a tak dále z různých strán,
z Egypta může to být i zboře,
že jo, tak teď, když se na tím zamyslíme,
když vždycky ještě mohlo dojít tady k takovému to překvapení.
Izraelců během té sobotní teroristické operace,
tak samozřejmě je dost zjevný,
že se tam i mohli dostat nějaký větší počet zbraní od něku,
takže...

Možná pomohle Hezbalá?

Ano, mohl, mohl, ale Hezbalá je taky geograficky,
že jo, to je několikset kilometrů na sever.

Ano, ano, operuje výžďení části Lebanonu.

Ano, tam v oblasti Golanckých výšin tam,
že hezbalák mimo jiné je třeba i podílí na pašování drog,
třeba do Izraele a podobně o nějaký pašerácký gengi
to přebírají od Hezbaláho, jo, takže...

Samozřejmě mohli se tam dostat nějaké zbraní i odtama,
ale zase úplně bych to nepřeceňoval,
podžepřečnom ta izrelská kontrola,
nebo zeku, kdyby za bezpečení v nohá ohledy funguje.

To, co se stalo teďka v sobotu sedmého řiná,
u Pásmagazit je podle mě souhrou několika slabien,
které dokázalo to radikální křídlo Hamásu velmi uměj využít
a dokázal provest ten svůj teroristický útkok
v rozmierech, jaký jsme viděli.

Tak a já se pokusím to teďka velmi zjednodušit a prosím,
když tak mě opravte, já tam cítím tu nenávis,
kterou jsme teď se pokusili popesat v nějakých dvou rovinách,
jednak de o to území.

Jo, jednak tady stále bojují palestenci z Izraelci,
o to, kdo, kde bude žít a co má komu patřit.

A ta druhá roviná je ta teologická,
točíš jedná se ostřed dvou náboženství,
do tohle se ještě vlévají ty externí vlivy toho,
mluvili jsme tu o Iranu, mluvili jsme tu o Egypťu,
jsou tam mocnosti, které podporují i třeba ty militantní

islamistické organizace, aby bojovali právě proti Izraeli,
ať už je to tedy z Libanonohy z Balách,
ať už je to z Pásmagazit ten Hamás.
Znamená ta náповěžitá,
podle vás přesahuje tu územní, nebo ne?
Mám za to, že ten konflikt je pořád možné
označit jako konflikt politický a nacionalistický,
ale tady je taky potřeba se dívat
na specifickou roli náповěženství.
A je to tak do dnes, jako v tom konfliktu politickém
vytváří vlastně roli určitě identity.
Podíme se třeba na konflikt v Severním Irsku,
v 70. a 80. letech,
který svým způsobem vykazuje určitaj společné znaky,
který svým způsobem vykazuje určitaj společné znaky
s izerskoplastickým konfliktem,
ale to není žádný náboženský konflikt,
jako kdyby to není nějaký teokratický irskokatolický
protistanskýmu Alstru,
jako kdyby jo tam to náboženství je jako identitá,
která zároveň ukazuje na vaší politickou identitu.
Takže to skutečně jako není náboženský konflikt,
ale zároveň možný říct,
že náboženství hraje v těchto konfliktech
tohležitou identitární roli.
Jsou to komplikované vztahy,
které díky moc, že jsme mohli uvéstskou vyslostech.
Děkuji moc za pozvání a děkuji za dobré otázky,
a jsem rád, že jsme se mohli hloubí lutech témat ponořit,
protože ta problematikle je fakt jako kde by složitá
a často to nejde vysvetlit několik krátkými větami.
Tohle už je všechno z Vinohradské 12
z pravodajského podkástu Českého rozhlasu.
Dnes s Markem Čejkou
a díjský východ probrali jsme spolu
kořeny Izraelsko-Palestinského konfliktu.
Vinohradská 12, tu bude i po výkendu s novými hosty
a s novými tématy.
Nezapomeňte si nás pustit,
jsme ve všech podkástových aplikacích
i na webu irozhlas.cz.
Naslišenou v pondělí.